

Kohtuasi C-408/23

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

4. juuli 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Oberlandesgericht Köln (liidumaa kõrgeim üldkohus Kölnis, Saksamaa)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. juuni 2023

Kaebaja:

Advokaat ja notar

Vastustaja:

Oberlandesgericht Hammi (liidumaa kõrgeim üldkohus Hammis) president

Oberlandesgericht Köln

Kohtumäärus

Notarit puudutavas halduskohtuasjas, mille pooled on
Nordrhein-Westfaleni advokaat ja notar,

kaebaja,

[...]

versus

Oberlandesgericht Hammi (liidumaa kõrgeim üldkohus Hammis) president, [...] 59065 Hamm,

vastustaja,

tegi Oberlandesgericht Kölni (liidumaa kõrgeim üldkohus Kölnis) kolleegium, mis menetleb notarit puudutavaid kohtuasju [...]

27. juunil 2023 järgmise

kohtumääruse:

I. Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 21 ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel, artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et esmakordselt ei saa advokaat-notari ametisse nimetada isikut, kellel on notari ametikohale kandideerimise tähtaja lõppemisel täitunud 60. eluaasta, isegi kui mitu ametikohta peavad jääma täitmata, kuna selles tööpiirkonnas, kus kandideerimismenetlus toimus, ei leidu sobivaid nooremaid kandidaate ja teiste tööpiirkondade kandidaadid kandideerida ei või?

2. Kas esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt, kui on oodata, et järgmisel aastal ei ole samas tööpiirkonnas taas võimalik mitut välja kuulutatud advokaat-notari ametikohta täita alla 60aastaste sobivate kandidaatidega?

3. Kas esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt seetõttu, et lisaks on oodata, et ka teistes väljaspool linnastuid asuvates tööpiirkondades ei ole korduvalt võimalik kõiki välja kuulutatud advokaat-notari ametikohti täita alla 60aastaste sobivate kandidaatidega?

4. Kas tegemist ei ole Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõike 1 rikkumisega, kui tööpiirkonnas on notariaaltoimingute tegemine tagatud, kuigi ühte üle 60aastast kandidaati ei ole advokaat-notari ametisse nimetatud üksnes tema vanuse tõttu ja mitu ametikohta on jäänud täitmata?

II. Menetlus peatatakse.

Põhjendused

A. Põhikohtuasja ese ja asjaolud

- 1 Kaebaja kandideerib advokaat-notari ametikohale tööpiirkonnas, kus ta on üle kolme aasta tegutsenud advokaadina. Tema taotlus lükati tagasi, kuna kandideerimise tähtaja lõppemisel oli ta vanem kui 60aastane. Kõik muud nõuded tegutsemiseks asjaomasel tööpiirkonnas advokaat-notarina on tema puhul täidetud. Eelkõige on ta sooritanud notari ametikohale asumiseks nõutava advokaadieksami. Kaebaja oli juba 2017. aastal kandideerinud samas tööpiirkonnas välja kuulutatud notari ametikohale. Ka toona lükati tema taotlus

tagasi, kuna kaebajal oli juba täitunud 60. eluaasta. Selle peale esitatud kaebuse jättis rahuldamata nii eelotsusetaotluse esitanud kohus (2 VA (Not) 8/17) kui ka Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) (NotZ (Brgf) 7/18).

- 2 Notari ametikohtade arv konkreetses tööpiirkonnas sõltub notariaaltoimingute tegemise vajadusest, seejuures säilitatakse nõuetekohane vanuseline struktuur (Saksamaa Liitvabariigi notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung, edaspidi ka „BNotO“) § 4). Asjaomases tööpiirkonnas kuulutati 2022. aastal välja kokku neli ametikohta. Ainult üks ametikoht täideti. Ülejäänud ametikohad jäid kandidaatide puudumise tõttu täitmata.
- 3 Eeldatavasti ei ole selles tööpiirkonnas ka edaspidi võimalik kõiki ametikohti täita, kuna puudub piisav arv kandidaate, kes vastaksid advokaat-notari ametisse nimetamise nõuetele. 2023. aastal kuulutati selles tööpiirkonnas välja 5 notari ametikohta. Vastavalt teabele, mis on olemas advokaat-notari ametisse nimetamise eelduseks olevate sooritatud advokaadieksamite kohta (BNotO § 5b lõike 1 punkt 3), ei ole tõenäoliselt kolme nendest ametikohtadest võimalik kandidaatide puudumise tõttu täita. Pidades silmas kõiki vastustaja vastutusalas olevaid tööpiirkondi, kus on vaja ametisse nimetada advokaat-notareid, on tõenäoline, et 2023. aastal välja kuulutatud 69 ametikohale kandideerib vaid 39 kandidaati. Ka Saksamaa kui terviku puhul võib eeldada, et väljaspool linnastuid jäävad notarite ametikohad samasuguses ulatuses täitmata. Väljakuulutatud notari ametikohtade täitmata jätmine ei ole siiski veel põhjendanud seda, et tõestamistoimingud on jäänud tegemata või et neid on tehtud märkimisväärse viivitusega.
- 4 Advokaat-notari ametit peavad advokaadid lisaks tegutsemisele advokaadina (BNotO § 3 lõige 2). Põhimõtteliselt võivad nad taotleda advokaat-notari ametikohta ainult selles tööpiirkonnas, kus nad on advokaadina tegutsenud rohkem kui 3 aastat (BNotO § 5b lõike 1 punkt 2). Notariaaltoimingute tegemise eest võtavad notarid oma klientidelt tasu. Riik toetust ei maksa. Ametisse nimetatud advokaat-notari ametiaeg lõpeb 70. eluaasta täitumisel (BNotO § 48a); selle sätte kehtivus on praegu Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse ese (NotZ (Brgf) 4/22).
- 5 Kaebaja esitas otsuse peale, millega jättis vastustaja ta advokaat-notari ametisse nimetamata, Oberlandesgericht Kölnile (liidumaa kõrgeim üldkohus Kölnis) kaebuse, milles ta palub

kohustada vastustajat muutma oma otsust, millega jäeti kaebaja advokaat-notari ametisse nimetamata, ning Oberlandesgericht Kölni (liidumaa kõrgeim üldkohus Kölnis) õiguskäsitust arvesse võttes tegema kandidaadi taotluse kohta uus otsus.

- 6 Vastustaja palub

jätta kaebus rahuldamata.

B. Riigisisene õigusraamistik

7 Notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5b lõige 1 sätestab:

„Advokaat-notari ametisse nimetatakse ainult isik, kes on kandideerimistähtaja lõppemisel

1. tegutsenud eri klientide jaoks vähemalt viis aastat märkimisväärses mahus advokaadina,

2. tegutsenud määratud tööpiirkonnas punktis 1 osutatud tegevusalal katkematult vähemalt kolm aastat,

3. on sooritanud notarieksami [...] ja

4. [...]“

8 Notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõige 4 sätestab:

„Esmakordselt ei saa notari ametisse nimetada isikut, kellel on notari ametikohale kandideerimise tähtaja lõppemisel täitunud 60. eluaasta.“

9 Seaduse seletuskirjas (*BT-Drs.* 11/6007, lk 10) on viidatud sätte kohta märgitud:

„Vanusepiiri 60 eluaastat kehtestamine aitab – arvestades ka vanusest tingitud suuremaid raskusi notari ametikohal tegutsemist alustades – järjepidevuse tagamiseks ära hoida ametikoha kandjate sagedast vahetumist. Samal ajal võideldakse ohu vastu, et notari ametikohal tegutsevate isikute vanus on liiga kõrge.

Kuna ametikohal tegutsemise alustamise aspekt jääb ära, kui endine notar soovib lasta ennast uuesti ametisse nimetada või kui notar soovib lasta ennast ametisse nimetada teises kohas, peaks vanusepiir kehtima ainult esmakordse ametisse nimetamise puhul.“

10 Notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 48a sätestab:

„Notarid saavutavad vanusepiiri selle kuu lõpus, mil neil täitub 70. eluaasta.“

11 Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) 27. mai 2019. aasta otsus NotZ (Brfg) 7/18 kohtuasjas, mis puudutas samuti juba kaebajat, sisaldab notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 6 lõike 1 teise lause kohta, mis on sõnastuselt identne praegu kehtiva notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõikega 4, muu hulgas kahte järgmist sedastust:

„2. BNotO § 6 lõike 1 teine lause ei anna kohtule kaalutusõigust; kohtul ei ole põhimõtteliselt õigust jätta vanusepiir kandidaadi isiku eripärast tulenevalt kohaldamata.

3. BNotO § 6 lõike 1 teises lauses kehtestatud vanusepiir ei tähenda nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT 2000, L 303, lk 16, ELT eriväljaanne 05/004, lk 79), artikli 1 kohast lubamatut diskrimineerimist. Samuti ei riku see Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 lõikes 1 sätestatud diskrimineerimiskeeldu (tuginedes kohtukolleegiumi 26. novembri 2007. aasta määrusele NotZ 23/07, BGHZ 174, 273 punkt 29jj).“

C. Eelotsusetaotluse esitamise alus ja vajalikkus asja lahendamise seisukohast

- 12 Tulenevalt notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõikes 4 kehtestatud vanusepiirist 60 eluaastat, mis kehtib esmakordseks nimetamiseks advokaat-notari ametisse, ei saa Oberlandesgericht Köln (liidumaa kõrgeim üldkohus Kölnis) kaebaja nõuet rahuldada ja kohustada vastustajat tegema kaebaja taotluse kohta uus otsus ning hoiduma taotlust taotleja vanuse tõttu rahuldamata jätmast. Viidatud säte ei anna kohtule kaalutusõigust ega võimalda teha erandeid. Kui Euroopa Kohtu otsuse alusel ei ole üheti mõistetavalt selge, et notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõige 4 on liidu õigusega vastuolus, tuleb kaebaja kaebus igal juhul rahuldamata jätta.
- 13 Arvestades Euroopa Kohtu 3. juuni 2021. aasta otsust C-914/19 (Ministero della Giustizia (notarid)), esineb kahtlusi, kas notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõikes 4 kehtestatud vanusepiir esmakordseks nimetamiseks advokaat-notari ametisse on koosõlas Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 21 ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõikega 1, sest viidatud säte ei võimalda teha erandit isegi juhul, kui kandidaati, kes vanusepiiri ei ületaks, ei leita mitmele ametikohale. Seega võib ka Saksamaal esmakordseks nimetamiseks advokaat-notari ametisse kehtiv vanusepiir minna kaugemale sellest, mis on lubatud, et saavutada seaduslik eesmärk edendada põlvkondade vahetumist ja noorema põlvkonna ametisse asumist.
- 14 Kuna aga notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõikes 4 esmakordseks nimetamiseks advokaat-notari ametisse kehtestatud vanusepiir 60 eluaastat on suhteliselt kõrge ja 70. eluaastani, mille täitumisel tuleb ametist lahkuda, jääb vaid 10 ametiaastat, on eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul olemas ka võimalus, et Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 21 ja direktiivi 2000/78/EÜ artikli 6 lõike 1 tõlgendusest tuleneb, et notariaadiseaduse (Bundesnotarordnung) § 5 lõige 4 on koosõlas liidu õiguses sätestatud kaitsega diskrimineerimise vastu.

[...]